

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Напрями вдосконалення розподілу прибутку та дивідендної політики акціонерних товариств: облік та оподаткування

Ольга В. Фартушняк 1 *

¹ Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Україна). Доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу, к. е. н., доцент

* Автор-кореспондент, e-mail: fartova09@gmail.com

СТАТТЯ	АНОТАЦІЯ
Дослідницька DOI: 10.70651/3083-6018/2025.1.03 Авторське право © 2025 автора Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0). 	У статті досліджено актуальні проблеми дивідендної політики акціонерних товариств та напрямів розподілу прибутку. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення процесів розподілу прибутку та управління дивідендною політикою, що є ключовими аспектами фінансової стратегії акціонерних товариств. В умовах сучасних економічних викликів, таких як нестабільність економіки, війна, обмеженість ресурсів та підвищення вимог до облікової системи, розробка дієвих інструментів для оптимізації цих процесів набуває особливої значущості. Метою є визначення основних проблем і чинників, які впливають на формування дієвої обліково-аналітичної системи управління дивідендною політикою акціонерних товариств. Дослідження спрямоване на пошук шляхів удосконалення облікової системи розподілу прибутку та формування дивідендної політики. У дослідженні використано такі методи як порівняльний та системний аналіз, дедуктивний, індуктивний, групування. Ці методи у комплексі дозволяють створити цілісну картину процесу розподілу прибутку та сформулювати рекомендації для покращення фінансового управління в акціонерних товариствах. За результатами дослідження визначено, що для ефективного управління та прийняття обґрунтованих рішень необхідна чітка і структурована інформація щодо використання прибутку та виваженої дивідендної політики. Важливим є розуміння джерел виплат дивідендів відповідно до типів акціонерних товариств та типів акцій, врахування чинного законодавства щодо оподаткування дивідендів та їх відображення на рахунках обліку. У статті запропоновано модель обліково-аналітичного забезпечення дивідендної політики в акціонерних товариствах, яка включає чотири основні системи: облік, оподаткування, контроль та аналіз. Вдосконалено аналітичну систему розподілу прибутку та нарахування дивідендів з введенням аналітичних субрахунків до 441 та 443 рахунків. Запропонований управлінський звіт з розподілу та використання прибутку дозволяє отримувати повну інформацію для вироблення рішень. У висновках встановлено, що реалізація дивідендної політики є складною і залежить не лише від його прибутковості, а й від ліквідності. Майбутні дослідження слід зосередити на розробці інноваційних підходів до оцінки розподілу прибутку та вдосконалення дивідендної політики, з урахуванням сучасних викликів, таких як війна, дефіцит фінансових ресурсів та зміни в економічному середовищі.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

чистий прибуток, нерозподілений прибуток, дивіденди, дивідендна політика, облік, оподаткування, обліково-аналітичне забезпечення, акціонерні товариства.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Areas for Improving Profit Distribution and Dividend Policy Joint-Stock Companies: Accounting and Taxation

Olha Fartushniak ¹ *

¹ Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (Ukraine), Associate Professor at the Department of Accounting and Business Consulting, PhD in Economics, Associate Professor

* **Corresponding Author**, e-mail: fartova09@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.1.03](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.1.03)

Copyright © 2025
by authors

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article examines the current problems of dividend policy of joint-stock companies and directions of profit distribution. The relevance of the study is due to the need to improve the processes of profit distribution and dividend policy management, which are key aspects of the financial strategy of joint-stock companies. In the context of modern economic challenges, such as economic instability, war, resource constraints and increased requirements for the accounting system, the development of effective tools to optimize these processes is of particular importance. The goal is to identify the main problems and factors that influence the formation of an effective accounting and analytical system for managing the dividend policy of joint-stock companies. The study is aimed at finding ways to improve the accounting system of profit distribution and the formation of dividend policy. The study used such methods as comparative and systemic analysis, deductive, inductive, grouping. These methods in combination allow creating a holistic picture of the profit distribution process and formulating recommendations for improving financial management in joint-stock companies. The results of the study showed that for effective management and making informed decisions, clear and structured information on the use of profit and a balanced dividend policy are necessary. It is important to understand the sources of dividend payments according to the types of joint-stock companies and types of shares, take into account the current legislation on dividend taxation and their reflection in accounting accounts. The article proposes a model of accounting and analytical support for dividend policy in joint-stock companies, which includes four foundations of the system: accounting, taxation, control and analysis. The analytical system for profit distribution and dividend accrual has been improved with the introduction of analytical sub-accounts to accounts 441 and 443. The proposed management report on the distribution and use of profits allows you to obtain complete information for making decisions. The conclusions establish that the implementation of dividend policy is difficult due to the fact that the ability of a joint-stock company to pay dividends depends not only on its profitability, but also on liquidity. Future research should focus on developing innovative approaches to assessing profit distribution and improving dividend policy, taking into account contemporary challenges such as war, shortage of financial resources, and changes in the economic environment.

KEYWORDS

net profit, retained earnings, dividends, dividend policy, accounting, taxation, accounting and analytical support, joint-stock companies.

1. Вступ

Прибуток є одним із ключових показників, який найповніше відображає результати діяльності підприємства та характеризує його економічну ефективність. Він не лише свідчить про раціональність використання ресурсів і правильність обраної стратегії, але й виконує важливу стимулюючу функцію, сприяючи зміцненню позицій підприємства на ринку, інтенсифікації виробництва та підвищенню конкурентоспроможності, незалежно від форми власності. За рахунок прибутку підприємство здійснює фінансування заходів, спрямованих на науково-технічний розвиток, оновлення основних засобів, підвищення соціальних стандартів, збільшення фонду оплати праці працівників, а також забезпечує інвестиційну діяльність. Водночас прибуток відіграє посідає значне місце у формуванні доходів державного бюджету через систему податків, що створює умови для реалізації державою економічних, соціальних та інфраструктурних програм.

Розподіл прибутку в акціонерних товариствах має особливе значення, оскільки безпосередньо впливає на інтереси акціонерів, розвиток підприємства та його ринкову вартість. Правильний і збалансований підхід до розподілу прибутку дозволяє задовольнити потреби акціонерів через виплату дивідендів, що підвищує їхню лояльність та інвестиційну привабливість компанії. Одночасно частина прибутку повинна спрямовуватися на формування резервного капіталу, фінансування інновацій, модернізацію виробничих потужностей та реалізацію стратегічних проектів, що забезпечує довгострокове зростання і стійкість товариства. Таким чином, ефективний розподіл прибутку дозволяє акціонерному товариству не лише виконувати свої зобов'язання перед інвесторами, але й формувати умови для подальшого розвитку та посилення конкурентних позицій на ринку.

Ефективне управління прибутком, засноване на комплексному аналізі, обліку та прогнозуванні, є визначальним фактором для стійкого розвитку кожного підприємства. Формування дієвої обліково-аналітичної системи, яка дозволяє своєчасно оцінювати та коригувати показники прибутковості, є актуальним завданням, яке сприяє не лише зміцненню фінансової позиції підприємства, а й підтримці економічного зростання країни загалом.

2. Огляд літературних джерел

Аналіз наукових праць, присвячених розподілу прибутку та дивідендній політиці акціонерних товариств, свідчить про існування різноманітних підходів до забезпечення балансу між інтересами акціонерів і потребами розвитку підприємства. Це набуває особливої актуальності в умовах сучасних викликів, таких як економічна нестабільність, інфляційні ризики та зростання конкуренції, що потребують зваженого підходу до формування дивідендної політики та управління фінансовими ресурсами. Дослідженнями проблематики формування і розподілу прибутку, а також формування дивідендної політики займалися різні науковці.

Так, О. М. Доц та О. В. Коржова акцентують увагу на інструментах управління розподілом та використанням прибутку. На їх погляд, управління прибутком відбувається поетапно, які можна розкласти на сім послідовних етапів [1]. В. І. Кузь у своєму дослідженні зосереджується на обґрунтуванні організаційно-методичних положень розподілу прибутку в акціонерних товариствах, а також в розробці практичних рекомендацій з удосконалення облікової системи нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Заслугує на увагу запропонований алгоритм розподілу прибутку з врахуванням скоригованих фінансових результатів [2]. К. В. Павлюк у своїй статті наголошує, що розподіл прибутку є процесом визначення напрямів його подальшого використання відповідно до стратегічних цілей та завдань акціонерного товариства. Ключовим елементом виступає дивідендна політика, яка є найскладнішим питанням у теорії та практиці корпоративного управління, але водночас і найважливішою ознакою, за якою акціонерні товариства відрізняються від інших підприємств. Також вона наголошує на розумінні різниці між прибутком та нерозподіленим прибутком [3].

А. В. Буряк, С. В. Бойко, І. В. Дем'яненко у своїй праці надають визначення сутності поняття «дивідендна політика», її нормативно-правового забезпечення та наводять диференційовані підходи до джерела виплат з врахуванням типів акцій (прості чи привілейовані) [4]. І. М. Прасолов у своєму дослідженні аргументовано доводить про необхідність розвитку

дивідендної політики в Україні, і наголошує на корпоративному управлінні власності. Він зосереджує свою увагу на оптимізації дивідендної політики на підприємствах державного сектора економіки [5]. О. М. Горбачова, Я. І. Сухопер проводили аналіз теорій дивідендної політики, зокрема: теорії заміщення та теорії ієрархії. Наскрізним у даному дослідженні є встановлення сильного статистичного взаємозв'язку між сумою виплачених дивідендів і вартістю власного капіталу, що підтверджує припущення про взаємозв'язок між структурою капіталу і дивідендною політикою [6]. Л. В. Чижевська та А. В. Сірацька досліджували джерела збільшення та зменшення фондів власного капіталу, а також обґрунтовують розмежування понять «чистого прибутку» та «нерозподіленого прибутку». У зв'язку з цим у своїй праці вони надають пропозиції щодо обліку на запропонованих субрахунках нерозподіленого прибутку [7]. О. А. Туркот, В. С. Рурак надають роз'яснення понять «чистий прибуток» та «балансовий прибуток», а також приділяють увагу виплаті дивідендів як основному етапі розподілу прибутку [8].

Не зважаючи на різноманіття підходів, окремі аспекти залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, відчувається недостатність комплексної оцінки ефективності розподілу прибутку в акціонерних товариствах, а також систематизації послідовності формування дивідендної політики таких товариств.

3. Постановка завдання

Метою цього дослідження є наукове обґрунтування та розробка підходів до розподілу прибутку та формування дивідендної політики акціонерних товариств. Основна увага приділяється аналізу ключових завдань розподілу прибутку, дивідендної політики, а також розробці практичних рекомендацій для формування дієвої обліково-аналітичної системи управління прибутком товариства.

4. Методи та матеріали

Дослідження базувалося на комплексному аналізі наукових праць, присвячених розподілу прибутку і дивідендній політиці акціонерних товариств, з акцентом на сучасні економічні реалії та виклики в Україні. Основною метою було вивчення підходів до розподілу прибутку в акціонерних товариствах та оцінка впливу дивідендної політики на їх розвиток у сучасних умовах.

Для дослідження використовувалася комбінація різних методів, зокрема: порівняльний та системний аналіз, дедуктивний, індуктивний, групування. Кожен із зазначених методів використано для виконання окремих завдань дослідження, пов'язаних з аналізом розподілу прибутку та дивідендної політики акціонерних товариств. Порівняльний аналіз застосовано при співставленні різних підходів до управління прибутком і дивідендної політики акціонерних товариств, зокрема аналізу схем взаємозв'язку типів товариств, акцій та джерел виплати дивідендів. Системний аналіз використано при визначенні етапів розподілу дивідендів, схеми обліково-аналітичного забезпечення.

Для побудови загальних схем і моделей, таких як управлінський звіт по напрямках використання прибутку чи порядок податкових зобов'язань авансових внесків з податку на прибуток застосовано дедуктивний метод, який дозволяє формулювати висновки на основі загальних принципів розподілу прибутку і застосовувати їх до конкретних ситуацій.

Індуктивний метод застосовано для аналізу прикладів використання прибутку товариствами, що дозволяє узагальнити практичні дані і надати пропозиції щодо удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком.

За допомогою методу групування наведена класифікація напрямків використання прибутку, а також для структуризації інформації про джерела виплати дивідендів і субрахунків нерозподіленого прибутку.

Ці методи у комплексі дозволяють створити цілісну картину процесу розподілу прибутку та сформулювати рекомендації для покращення управління прибутком в акціонерних товариствах.

5. Результати та обговорення

Для ефективного функціонування українських акціонерних товариств необхідно вирішити значну кількість організаційних та наукових завдань, серед яких ключове місце займає пошук і обґрунтування способу розподілу прибутку. Форма власності, яка визначає структуру власного капіталу підприємства, суттєво впливає на процес формування та ефективне використання прибутку. Вона визначає порядок створення статутного капіталу, механізм розподілу прибутку та його нерозподілену частку [3].

Під час розподілу прибутку в акціонерних товариствах ключовим є досягнення оптимального балансу між виконанням різних завдань, спрямованих на його ефективне використання, які подані на рис. 1 [1].

Рис. 1. Завдання використання прибутку акціонерних товариств

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [1, с. 262].

Відповідно до рис. 1 до найактуальніших завдань розподілу та використання прибутку є визначення стратегічних напрямів розвитку товариства та вироблення дивідендної політики.

У Законі України «Про акціонерні товариства» під дивідендами розуміється «частина чистого прибутку акціонерного товариства, яка виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу» [9].

Відповідно до положень цього Закону, акціонерні товариства здійснюють виплату дивідендів виключно у грошовій формі. Джерелом для таких виплат є чистий прибуток звітного року та/або нерозподілений прибуток попередніх років, що затверджується відповідним рішенням загальних зборів акціонерів. У разі, якщо діяльність акціонерного товариства є збитковою в поточному році або залишаються непокриті збитки з попередніх періодів, виплата дивідендів за привілейованими акціями здійснюється за рахунок інших видів капіталу (резервного чи додаткового). Рішення щодо виплати дивідендів та їхнього розміру за простими акціями ухвалюються на загальних зборах акціонерів. Розмір дивідендів за привілейованими акціями встановлюється в статуті акціонерного товариства [9].

Згідно з Законом України «Про акціонерні товариства», виплата дивідендів за привілейованими акціями є обов'язковою і повинна здійснюватися щорічно. В той же час, для дивідендів за простими акціями, даний Закон не встановлює конкретної періодичності.

Схема узгодженості виплати дивідендів акціонерних товариств за видами акцій та джерел подано на рис. 2.

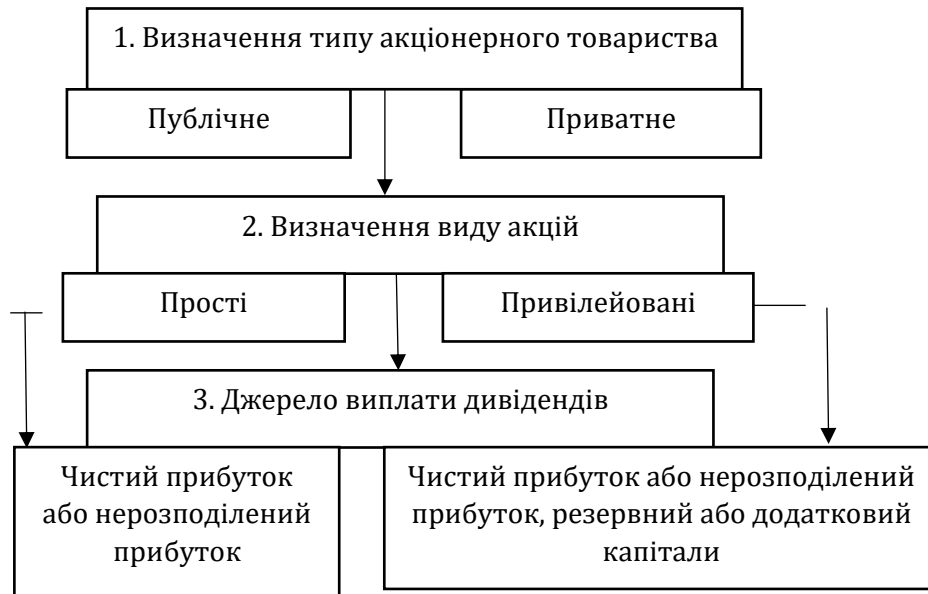

Рис. 2. Схема узгодженості виплати дивідендів акціонерних товариств за видами акцій та джерел

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [4; 9].

Подана на рис. 2 схема ілюструє взаємозв'язок типів акціонерного товариства, видів акцій та джерел, що використовуються для виплати дивідендів. Важливим елементом фінансового управління, що забезпечує прозорість процесу та узгодженість дій усіх учасників є розуміння хронології визначення та виплати дивідендів акціонерного товариства, що показано на рис. 3.

Рис. 3. Хронологія визначення та виплати дивідендів акціонерного товариства

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [9].

Головними аспектами в обліковій системі щодо дивідендної політики є правила нарахування дивідендів, їх оподаткування та виплати.

Розмір дивідендів, що нараховуються кожному акціонеру, обчислюється шляхом множення кількості акцій на встановлену величину дивіденду, з округленням за математичними правилами до двох знаків після коми. Виплата дивідендів має бути здійснена не пізніше ніж через шість місяців після ухвалення відповідного рішення на загальних зборах. Водночас чинне законодавство, що регулює діяльність акціонерних товариств, встановлює певні обмеження щодо виплати дивідендів на прості акції. До таких обмежень належать [9]:

- відсутність реєстрації звіту про результати емісії акцій;
- величина власного капіталу є меншою за суму статутного капіталу, резервного капіталу та перевищення ліквідаційної вартості привілейованих акцій над їх номінальною вартістю;
- наявність у товариства зобов'язань щодо викупу акцій;
- неповна виплата дивідендів за привілейованими акціями.

Порядок оподаткування дивідендів регулюється Податковим кодексом України (далі – ПКУ) і залежить від системи оподаткування, яку використовує юридична особа, що розподіляє чистий прибуток між засновниками, а також від категорії, до якої належать ці засновники.

За ПКУ акціонерні товариства, які є юридичними особами та платниками податку на прибуток мають перераховувати податок на прибуток авансом щоквартально. Порядок податкових зобов'язань з авансових внесків визначається на основі очікуваного прибутку за поточний рік, і він розраховується на основі даних про прибуток за попередні періоди або прогнозованого прибутку (рис. 4).

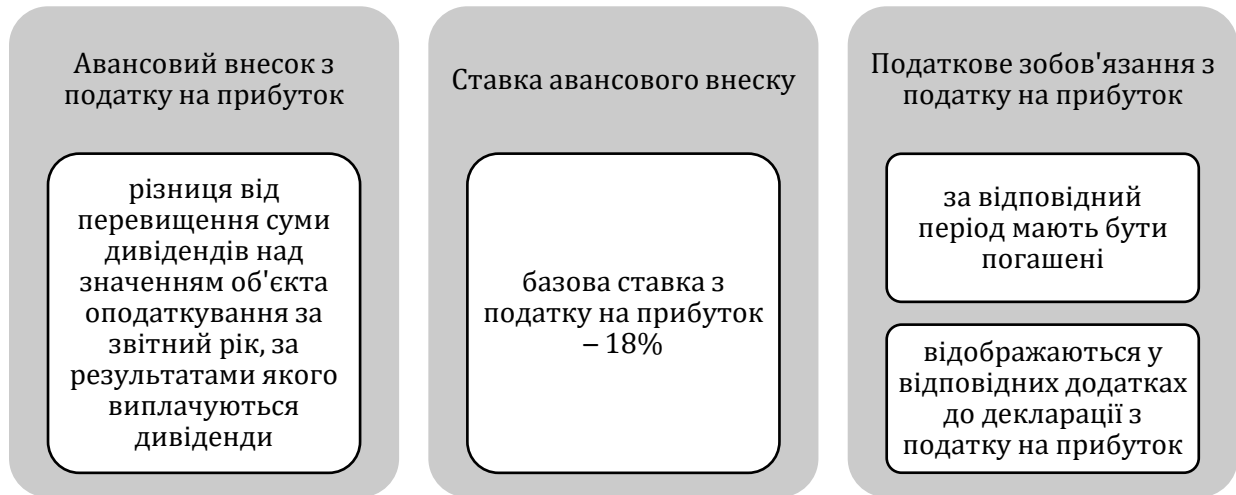

Рис. 4. Порядок податкових зобов'язань з авансових внесків з податку на прибуток акціонерних товариств

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [10].

Як показано на рис. 4, у разі наявності непогашеного податкового зобов'язання на момент виплати дивідендів авансовий внесок із податку на прибуток обчислюється з усієї суми дивідендів. При цьому сплата авансового внеску повинна бути здійснена до або одночасно з виплатою дивідендів. Авансовий внесок із податку на прибуток не підлягає нарахуванню та сплаті у випадках виплати дивідендів:

- 1) фізичним особам;
- 2) засновникам материнської компанії;
- 3) платником податку, прибуток якого звільнений від оподаткування відповідно до норм ПКУ;
- 4) юридичним особам-нерезидентам у контрольованих операціях, що не відповідають принципу «витягнутої руки», а також нерезидентам у разі зменшення нерозподіленого прибутку юридичної особи;
- 5) інститутам спільного інвестування;
- 6) резидентам Дія Сіті.

Таким чином, можна дійти висновку, що акціонерне товариство зобов'язане сплачувати авансовий внесок із податку на прибуток, за винятком випадків, встановлених чинним законодавством. Щодо фізичних осіб, які отримують дивіденди, відповідно до ПКУ, товариство повинно утримати податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) за встановленою ставкою для відповідної категорії отримувачів, а також військовий збір у розмірі 5 % для усіх фізичних осіб, незалежно від їх резидентства. Варто зауважити, що податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) підлягає нарахуванню та сплаті безпосередньо в день виплати дивідендів.

Для розуміння процедури обліку та оподаткування дивідендів запропоновано модель обліково-аналітичного забезпечення дивідендної політики в акціонерних товариствах, яка подана на рис. 5.

Рис. 5. Модель обліково-аналітичного забезпечення дивідендної політики в акціонерних товариствах

Джерело: розроблено автором.

Запропонована схема з рис. 5 дозволить систематизувати та оптимізувати процес обліку і аналізу нарахування, оподаткування та виплати дивідендів. Дана модель об'єднує облікову, контрольну та аналітичну систему для зниження ризиків визначення неправильної бази

нарахування дивідендів, утримання податків та неплатежів, а також забезпечить відповідність дивідендної політики вимогам законодавства та стратегічним цілям товариства.

У обліковій практиці важливим є визначення субрахунків для фіксації операцій, пов'язаних з нарахуванням та виплатою дивідендів, а також створення відповідних звітів, які допомагають приймати обґрунтовані управлінські рішення. Дивіденди обчислюються на базі чистого прибутку акціонерних товариств або нерозподіленого прибутку попередніх років, з урахуванням встановленої дивідендної політики.

Нерозподілений прибуток відображається на однойменному рахунку 44, який має декілька субрахунків. В наукових колах неодноразово виникали пропозиції щодо вдосконалення цього рахунку для більш точного відображення розподілу прибутку та дивідендної політики.

Узагальнюючи наукові підходи [2; 8; 11] до цього питання, можна визначити такі групові ознаки:

✓ облік ведеться відповідно до чинного Плану рахунків на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» без змін та доповнень;

✓ до рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» додаються субрахунки, кількість та назва яких можуть варіюватися залежно авторської думки та напряму використання;

✓ можливе перейменування рахунку 441 «Прибуток нерозподілений» на «Капіталізований прибуток» або «Невикористаний прибуток», оскільки цей рахунок відображає результати формування капіталізованого прибутку.

На мій погляд, корегування потребують субрахунки 441 та 443 до яких необхідно, введення субрахунків четвертого порядку, що дозволить більш детально аналізувати і класифікувати розподіл прибутку акціонерними товариствами і сприятиме підвищенню прозорості та точності обліку. Ключовим моментом при цьому має бути співставлення назв та призначень субрахунків до 441 та 443 рахунків, оскільки це дозволить забезпечити точність обліку та правильний розподіл прибутку, що сприятиме ефективному управлінню прибутком акціонерного товариства та забезпечить прозорість у його відображенні.

Пропоновані субрахунки прибутку подано на рис. 6.

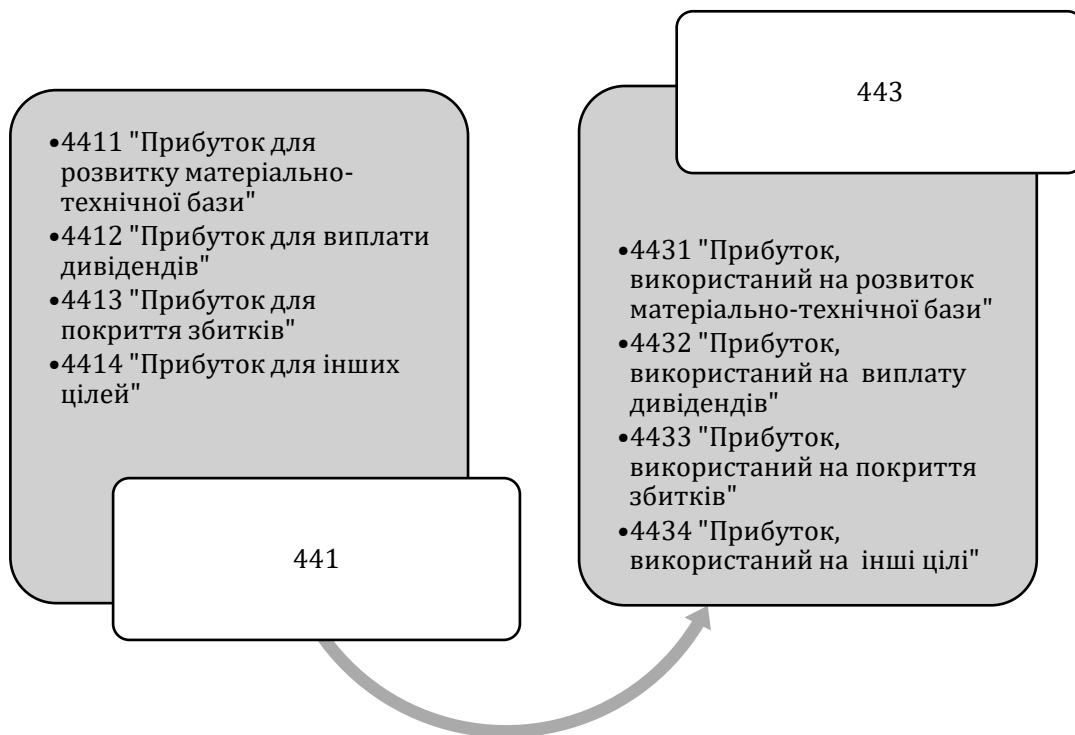

Рис. 6. Структура субрахунків нерозподіленого прибутку та їх призначення для використання

Джерело: розроблено автором

Згідно з поданою схемою рис. 6, розподіл прибутку може бути деталізований на чотири субрахунків четвертого порядку. Водночас, на мій погляд, немає необхідності створювати субрахунки «Прибуток до розподілу» або «Невикористаний прибуток», як це пропонують деякі науковці, оскільки вони не надають однозначної інформації щодо цільового використання прибутку. Запропонований підхід до аналітичного обліку нерозподіленого прибутку забезпечить отримання більш детальної інформації про напрямки його використання в системі менеджменту акціонерного товариства.

Для ефективного управління та прийняття обґрунтованих рішень необхідна чітка і структурована інформація щодо використання прибутку. В цьому напрямку можна запропонувати управлінський звіт з розподілу та використання прибутку (табл. 1). Запропонований звіт дозволить користувачам отримати інформацію в зручному форматі, що сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів та контролю за результатами підприємства.

Таблиця 1. Управлінський звіт з розподілу та використання прибутку в акціонерних товариствах

Показники	Сальдо на початок періоду	Зменшено за період	Збільшено за період	Сальдо на кінець періоду
Нерозподілений прибуток				
Чистий прибуток				
Використання прибутку на:				
виплату дивідендів				
поповнення статутного капіталу				
поповнення резервного капіталу				
погашення збитків минулих років				
виправлення помилок				
викуп акцій				

Джерело: розроблено автором.

У запропонованому звіті, наведеному в табл. 1, будуть відображені показники використання прибутку в контексті запропонованих субрахунків рахунку 44. Для інформування надаватимуться дані про зміни в нерозподіленому прибутку внаслідок коригування помилок минулих років та інших відповідних показників. Така форма забезпечить зручний доступ користувачів до інформації щодо напрямків використання прибутку, що сприятиме більш ефективному управлінню. Також можна запропонувати оптимальні розміри відрахування до різних видів капіталів, зокрема:

1) резервний капітал – від 5 % до 7 % відповідно до законодавства або внутрішніх норм акціонерного товариства, залежно від його фінансової стратегії та потреб у забезпеченні стабільності діяльності. Напрямок використання резервного капіталу може бути покриття можливих збитків, виплата дивідендів акціонерам, поповнення статутного капіталу, а також фінансування надзвичайних витрат або інвестиційних проєктів, що сприятиме розвитку підприємства;

2) на розвиток матеріально-технічної бази – від 7 % до 15 % відповідно до потреб підприємства та його стратегії модернізації, а також на основі оцінки поточної ситуації в галузі та ринкових умов. Напрямок використання такого виду капіталу може бути: оновлення або модернізація основних засобів, закупівля нового обладнання, удосконалення інфраструктури підприємства, а також впровадження нових технологій, що сприятимуть підвищенню ефективності виробництва та конкурентоспроможності на ринку;

3) фонд по виплаті дивідендів – до 5 % відповідно до політики акціонерного товариства, з урахуванням необхідності забезпечення стабільності фінансового стану та дотримання вимог

законодавства щодо мінімальних резервів для виплати дивідендів. Напрямок використання такого фонду може бути: виплата дивідендів акціонерам, які володіють привілейованими акціями; використання частини невикористаних дивідендів для збільшення зареєстрованого (статутного) капіталу.

Для забезпечення своєчасного та правильного розподілу коштів до запропонованих фондів (капіталів) створюється ревізійна комісія та наглядова рада. За необхідності, кошти з одного капіталу (фонду) можуть бути використані для фінансування інших напрямків (фондів), при умові, що буде забезпечено їхнє відшкодування. Ревізійна комісія повинна щорічно готувати звіт про формування фондів і надавати його на загальних зборах акціонерів.

У підсумку, слід зазначити, що в законодавстві існують певні неточності у формуванні механізму розподілу прибутку, що призводить до його неоднозначного трактування. Крім того, акціонерні товариства стикаються з низкою факторів, які впливають на їхній розвиток, дивідендну політику, достатність чи обмеженість власних фінансових резервів, а також на складність залучення позикових коштів.

6. Висновки

Встановлено, що реалізація дивідендної політики є складною через те, що спроможність акціонерних товариств виплачувати дивіденди залежить не лише від його прибутковості, а й від ліквідності. Оскільки прибуток є умовним розрахунковим показником, а не реальними коштами, які можуть бути використано для виплат дивідендів або здійснення операцій купівлі-продажу. Тому що грошові потоки акціонерного товариства можуть бути обмежені в часі і не залежать від наявності прибутку у товариства.

Визначено встановлені законодавчі правила нарахування, обліку, оподаткування та виплати дивідендів. Залежно від типу акціонерного товариства та типу акцій є різні джерела виплати дивідендів. Основним джерелом виплати дивідендів за простими акціями є прибуток (чистий або нерозподілений), а для привілейованих акцій до цих джерел можуть бути також включені певні резервні фонди, такі як спеціальні фонди, резервний капітал тощо.

Представлено хронологію визначення та виплати дивідендів акціонерного товариства, яка розпочинається з рішення загальних зборів акціонерів та закінчується контролем за дотриманням чинного законодавства.

Запропонована модель обліково-аналітичного забезпечення дивідендної політики в акціонерних товариствах дозволить правильно визначати суму прибутку та обліковувати нарахування і виплати дивідендів. Отримало подальший розвиток облікова система розподілу прибутку та дивідендної політики з введенням аналітичних субрахунків до 441 та 443 рахунків. Також запропонований управлінський звіт з розподілу та використання прибутку, що дозволяє отримувати повну інформацію для вироблення рішень.

Подальші дослідження необхідно спрямувати на формування нових методик оцінки розподілу прибутку та оптимізації дивідендної політики, враховуючи актуальні виклики, зокрема вплив кризових явищ, обмеженість фінансових ресурсів та зміни економічних умов.

References

1. Dots, O. M., & Korzhova, O. V. (2011). Ways to improve the directions of enterprise profit utilization. *Scientific Bulletin of the NLTU of Ukraine*, 21.9, 260–264. https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_9/260_Rud.pdf
2. Kuz, V. I. (2011). Accounting for the formation of financial results and profit distribution in joint-stock companies: Abstract of the dissertation for the degree of PhD. Zhytomyr. <https://library.ztu.edu.ua/e-copies/autoref/Kuz.pdf>
3. Pavlyuk, K. V. (2006). Features of profit distribution in joint-stock companies. *Financial Policy and Economic Regulation: Scientific Papers of the Research Institute of Fiscal Policy*, 4(37), 43–49. http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2023/27.pdf
4. Buryak, A. V., Boyko, S. V., & Demyanenko, I. V. (2021). Dividend policy of joint-stock companies: Institutional foundations of formation and implementation. *Effective Economics*, (6). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.6.92>
5. Prasolov, I. M. (2013). Dividend policy of joint-stock companies: Financial theory and practice: Abstract of the dissertation for the degree of PhD. Kyiv. <https://uacademic.info/ua/document/0413U002278>

6. Horbachova, O. M., & Sukhoper, Ya. I. (2018). Analysis of the theory of substitution and the theory of hierarchy in the dividend policy of the enterprise. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, 22(1), 57–60. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24263>
7. Chyzhevska, L. V., & Siratska, A. V. (2016). Improving the accounting of the distribution and use of retained earnings (uncovered losses) in a joint-stock company. *Economy and Society*, (7), 992–996. https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/166.pdf
8. Turkot, O. A., & Rurak, V. S. (2017). On the profit of a joint-stock company and its distribution. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs*, (2), 135–143. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1772/1/2-2017%3D16--.pdf>
9. Law of Ukraine “On Joint Stock Companies” No. 514-VI. (2008). <https://zakon.help/zakonodavstvo-ukraini/514-17#n358>
10. Tax Code of Ukraine № 2755-VI. (2010). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
11. Kovtun, A. V., & Chichkan, M. V. (2015). Corporate income tax: Current realities. *Strategy of Economic Development of Ukraine*, (37), 101–107. http://nbuv.gov.ua/UJRN/seru_2015_37_13